

Marija Gračaković

LJERKA CAR MATUTINOVIĆ
"OPSJENAR GALATEO I DRUGE SRED-
NJOVJEKOVNE PRIČE"
ERASMUS Naklada, Zagreb 2002.

**SUVREMENOST POD KRINKOM
KOTAČA SREDNJOVJEKOVLJA**

Iako je književnica Ljerka Car Matutinović našoj književnoj i kulturnoj javnosti poznatija kao nadahnuta poetesa koja nas očarava čistoćom, bogatstvom i razigranošću svog poetskog iskaza, čitatelji su, kao i književna kritika, s radošću i visokim ocjenama prihvatili njezinu temperamentnu pripovjednu prozu ("Ljubavni jadi Ružice Trnoružice" i "Seoba mora") u kojoj se očitovala kao vješta pripovjedačica puna britkih zapažanja, duha, mudrosti i spisateljskog iskustva.

Između poezije i proze Ljerke Car Matutinović postoji logička stvaralačka i duboko trasirana veza. Čini se da je onu vrstu raskoši svog poetskog iskaza na neki način ugradila i u svoj prozni izričaj, pretočila ju je poput alkemičarke koja zna što je zakon spojenih posuda.

Tako nam i svojom najnovijom knjigom "Opsjenar GALATEO", koja se sastoji iz deset priča, nudi zanimljive, na dušak čitljive tekstove koristeći u njima poznata stilska sredstva srednjovjekovnih priča. Površni bi ih čitatelj tako i odredio, tj. kao isključivo srednjovjekovne priče o tamnim i nesretnim sudbinama, u kojima nas autorica upozorava da se zlo događa, jer se volimo rugati, obmanjivati, a pažljivi će i vješti čitatelj odmah uočiti da se u njima, zaogrnuti plaštom srednjovjekovlja, skriva zapravo - naša suvremenost.

Priče ovog tipa uključuju prizore i brutalne epizode, a iza vanjskog pokrova spektakularnih kulisa krije se vještina i snaga nadasve zanimljivog pripovijet-

danja, originalne simboličnosti i iznenađujućih leksičkih kombinacija. One već u naslovnim sintagmama sadrže simboličko-alegorijska imena likova, nositelja radnje, kao: udvoran, napuhan, razbojnik, razmetljiv, uništen, ili pak tvrdoglava, strpljiva, žučna, čista ...

LIKОВИ (*markizi, vitezovi, baruni, žongleri, trbuhozborci, lakrdijaši, imitatori, dvorske lude, svirači na citri, markizice, baronese ...*) su inače majstorski građeni. Nema u njima ničeg nenaravnog, neprimjenjivog na našu suvremenost. Oni su, s jedne strane, kultivirane ličnosti koje se spontano predaju svojim ljubavnim i drugim željama. S druge strane su neotesani, grubi, pokvareni tipovi koje vodi samo bezobzirni egoizam i osobna podlost. Koristeći ravnotežu stila, prirodnost i sklad rečenice, te duhovitu britkost književnica ih je jednakom strašću obojila satiričkim i realističkim tonovima. Posebnu pozornost pridaje fenomenu muško-ženskih odnosa s jasno izraženim erotizmom, a nježniji se spol u sudbinskim odlukama mora pokoravati volji otaca i braće. Drskost i tvrdoglavost se liječila iza samostanskih zidina.

U oblikovanju fabula dolaze do izražaja sve autoričine osobine dobre poetese: majstorstvo jezika, bogatstvo uporabe riječi, odlično zapažanje, poznavanje ljudskih slabosti i vrlina, fina ironija, misaonost i životno iskustvo. Ona dijeli pouke, ne zaboravlja naglasiti i užitke, radosti dobro postavljenog stola, hedonističko uživanje u delicijama (pečeni vepar nadjeven hrustavim fazanima, obložen kremom od kestena, torta od marcipana ...).

Rečenice su pune gibljivosti i svježine, lucidnih asocijacija i iznenadnih obrata. S jednakom okretnošću i profinjenom uglađenošću Ljerka ironizira pokvarenost i licemjerje naših suvremenika, a pod krinkom Malandrina (razbojnika), Galatea (udvornoga), Pomponija (razmetljivoga), te Agneze (čiste), Sabire (strpljive), Teštarde (trvdoglave) i drugih kriju se likovi koji su simboli autoričine namjere da sve ovo oko nas preradi i ugradi u neko poetsko viđenje davno iščezloga svijeta.

U literarnoj ćemo produkciji rijetko naići na priču koja završava stihovima kao što je ovdje slučaj sa pričama "Teštarde Piljapoko" i "Markiza Maria dalla Chiesa" u kojoj je markiza lik koji se svojom moralnošću i čistoćom uzdiže iznad svoje okoline i utjelovljenje je stradanja za nedostižne ideale.

I sve je ovdje iskazano u pravoj mjeri, čisto i sugestivno, s pažnjom da se ne kaže previše, da se vještom čitatelju ne uskrati draž otkrivanja nedorečenog.

U svim se pričama prepliću dva osnovna motiva: motiv srednjovjekovlja i motiv suvremenosti. Oni se u desetoj priči, naslovljenoj "Prolaz smrti" stapaju u jedinstvenu poruku:

"I nekad i danas svi teže jednom:

Kako što ljepše i duže živjeti uz pomoć bogatstva i moći!"